

III. PRIVATINĖ TEISĖ

ĮKEITIMO TEISINĖ PRIGIMTIS

Dr. Egidijus Baranauskas

Lietuvos teisės universitetas, Teisės fakultetas, Civilinės ir komercinės teisės katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 45 87
Elektroninis paštas baranaus@takas.lt

Pateikta 2002 m. sausio 11 d.

Parengta spausdinti 2002 m. balandžio 14 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros doc. dr. Dangutė Ambrasienė ir šio fakulteto Baudžiamosios teisės katedros docentas dr. Edvardas Sinkevičius

S a n t r a u k a

Įkeitimas yra ypatingas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas ne tik savo turiniu, bet ir prigimtimi. Netesybos, laidavimas, garantija ir rankpinigiai yra prievolinės teisės institutai ir dėl to nekyla ginčų, o abiem įkeitimo formoms (hipotekai ir įkeitimui), nors jos Civilinio kodekso 6.70 straipsnyje ir priskiriamoms prie prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų, yra nustatytas teisinis daiktinių teisių režimas¹. Būtent įkeitimo teisinė prigimtis yra daugelio mokslininkų tyrimo objektas ir būtent čia autoriai pateikia daugybę argumentų savo ginamai pozicijai įtvirtinti.

Remiantis teisinėje literatūroje išdėstytomis mokslininkų nuomonėmis šiuo klausimu straipsnyje atskleidžiama įkeitimo teisinės prigimties problema. Galiojančių civilinių įstatymų pagrindu atliekama įkeitimo ir nuosavybės teisės turinio santykio analizė, aptariama ir turtinių teisių kaip įkeitimo objekto reikšmė aiškinant teisinę prigimtį išskiriami prievolinę prigimtį rodantys požymiai. Darbe siekiama atskleisti įkeitimo prigimtį ir apibrėžti jo vietą subjektinių teisių sistemoje.

Ar kreditoriaus teisės hipotekoje (įkeitime) apribojamos tik reikalavimo tenkinimu iš įkeisto daikto vertės, ar jis gali reikalauti skolininką įvykdyti pagrindinę prievolę, jeigu daikto vertės nepakako reikalavimui tenkinti? Ar pažeidžiamos hipotekos kreditoriaus teisės, jeigu įkeistą daiktą neteisėtai užvaldo tretysis asmuo? Ar hipotekos kreditorius turi teisę įkeistą daiktą išreikalauti iš svetimo neteisėto valdymo? Koku ieškiniu turi būti ginamos pažeistos įkaito turėtojo teisės, jeigu įkeistos turtinės teisės? Visi šie klausimai vienaip ar kitaip susiję su pagrindiniu: „Kas yra įkeitimas: *jus in rem* ar *jus in personam*?“. Vieno atsakymo į šį klausimą nėra atskirų šalių įstatymuose, jo nežino ir mokslininkai. Štai iki šiol galiojančiame 1896 m. Vokietijos civiliniame kodekse (*Bürgerliches Gesetzbuch*) visos įkeitimo formos priskiriamos daiktinėms teisėms, tuo tarpu 1995 m. Rusijos civiliniame kodekse įkeitimą reglamentuojančios normos įtvirtintos tarp prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų.

A. Taminskas hipoteką laiko daiktine teise, kadangi jai būdingi visi absoliučios teisės, konkrečiai – daiktinės teisės požymiai [1, p. 39]. V. Vitrenskis, priešingai, teigia, kad įkeitimas yra prievolinė teisė ir savo pozicijai patvirtinti pateikia nemažai argumentų [2, p. 402–403]. Kiti autoriai pripažįsta įkeitimą turint ir daiktinės, ir prievolinės teisės požymių [3, p. 8].

¹ Tiek hipoteka, tiek įkeitimas, kaip civilinės teisės institutai, Lietuvos teisės sistemoje yra laikomos daiktinėmis teisėmis ir reglamentuojamos CK IV knygos „Daiktinė teisė“ XI ir X skyriuose.

Aiškindamiesi, ar hipoteka ir įkeitimas Lietuvos teisėje yra daiktinės, ar prievolinės teisės, negalime pamiršti dar XIX amžiuje išsakytos K. Pobedonoscevo nuomonės, kad daiktinės ir prievolinės teisės išskirtiniai bruožai glūdi sampratoje apie daiktą ir asmeninį veiksma, todėl šis skirtumas turi egzistuoti kiekvienoje teisinėje sistemoje. Ir tai, ką reikia priskirti daiktinėms, o ką prievolinėms teisėms, įvairiose teisės sistemose sprendžiama nevienodai, kadangi ir dauguma svarbiausių prievolių turi tikslą nustatyti teisę į daiktą [4, p. 115].

Civilinės teisės sistemoje, kurioje subjektinės teisės skirstomos į daiktines ir prievolines, įkeitimo prigimtis yra reikšmingas teorinis ir praktinis klausimas. Ji padeda labiau suprasti tokio teisinio instituto esmę ir potencialą, veikimo mechanizmą, išsiaiškinti trūkumus, tinkamai aiškinti galiojančias teisės normas. Teisinės prigimties klausimas tiesiogiai susijęs su subjektinių teisių įgyvendinimu ir gynimu. Pavyzdžiui, daiktinės teisės turėtojas gali ginti savo pažeistas teises ne tik nuo konkretaus subjekto, bet ir nuo kiekvieno asmens, kuris jas pažeidžia ar gali pažeisti, kai tuo tarpu kreditoriaus prievoliniame santykiyje gynyba dažniausiai apsiriboja poveikiu iš anksto įvardytam skolininkui.

Daiktinės teisės veikia konkrečius objektus. Jos sudaro visų teisių, kurias būtų galima priskirti konkrečiam objektui, visumą. Ši visuma, R. Savatjė nuomone, ir yra nuosavybės teisė – bendro pobūdžio daiktinė teisė. Visos kitos daiktinės teisės (uzufuktas, įkeitimas ir kt.) iš esmės gali būti vertinamos kaip nuosavybės teisės skaidymas [5, p. 54]. Analogiška pozicija įtvirtinta ir mūsų įstatymuose. CK 4.20 straipsnis daiktinę teisę apibrėžia kaip absoliučią teisę, pasireiškiančią teisės turėtojo galimybe įgyvendinti valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ar tik kai kurias iš jų. CK 4.37 straipsnis nuosavybės teisę įvardija kaip teisę savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudoti nuosavybės teisės objektą ir juo disponuoti. Kai kurių mokslininkų nuomone, šių trijų pagrindinių teisių, o tiksliau – teisių grupių, visiškai užtenka nuosavybės teisės turiniui apibūdinti [1, p. 44]. Taigi laikydami įkeitimą daiktine teise turėtume pripažinti, kad jos turinį sudaro dalis naudojimo, valdymo ar disponavimo teisių. Ir, savaimė suprantama, įkeitimo objektai turi būti tarp nuosavybės teisės objektų. Ar taip yra?

Dar XIX amžiuje L. Kasso yra pasakęs, kad „Įkeitimo teisės prigimties nustatymo sunkumo priežastis yra pats šios teisės turinys. Įkeitimo teisė, kaip įkaito turėtojai išimtinę padėtį dėl žinomos dalies svetimo turto sukurianti teisė, gali būti priskirta tai teisių kategorijai, kurias romanistai vadina daiktinėmis teisėmis. Tačiau tarp jų įkeitimo teisė užima silpnesnę vietą dėl to, kad ji, skirtingai nei daiktinės teisės, neturi tikslo nei daiktą naudoti, nei valdyti, o tik gauti žinomo dydžio jo vertės ir, be kita ko, su šios įkaito turėtojo teisės patenkinimu siejamas pats įkeitimo teisės pasibaigimas“ [6, p. 23].

Šia prasme įdomu įvertinti abi CK įtvirtintas realinio užtikrinimo formas nuosavybės turinio atžvilgiu, atsižvelgiant taip pat į įkeitimo dalyką.

CK 4.170 straipsnio 2 dalis įtvirtina imperatyvą, draudžiantį įkaito davėjui perduoti įkeičiamą nekilnojamąjį daiktą kreditoriui. Ši norma iš esmės eliminuoja hipotekos kreditoriaus teisę naudoti ar valdyti įkeistą daiktą. Asmuo, kuriam perduotas įkeistas kilnojamasis daiktas, neturi teisės juo naudotis, jeigu ko kita nenustato įstatymas arba sutartis. Kilnojamojo daikto įkeitimas neapima iš jo naudojimo gaunamų pajamų. Tokią išvadą leidžia daryti CK 4.201 straipsnio analizė. Taigi įkeisto daikto naudojimas visiškai nesusijęs su pagrindine – užtikrinamąja įkeitimo funkcija, ir mes darome išvadą, kad įkeitimo teisei nėra perduodama naudojimo teisė, o galimybė kreditoriui naudotis įkeistu kilnojamuoju daiktu yra prievolinio, bet ne daiktinio pobūdžio.

Kilnojamojo daikto valdymo perdavimas galimas tik tuo atveju, kai įkeičiamas daiktas perduodamas kreditoriui. Tokia įkeitimo kaip realinės sutarties forma yra klasikinė ir, suprantama, kad įstatymo leidėjas palieka ir tokią galimybę. Tačiau įkaito perdavimo reikšmė šiuolaikiniuose kreditiniuose santykiuose yra minimali. Nepaisant to, susitarti dėl įkeitimo dalyko valdymo perdavimo yra šalių valios reikalas, nebūtinai įkeitimo santykiams atsirasti, todėl ir sieti tokį valdymo perdavimą su daiktine įkeitimo prigimtimi jokiū būdu negalima.

Gal tuomet įkeitimu perleidžiama disponavimo teisė ar jos dalis?

Hipoteka neatima iš daikto savininko teisės valdyti, naudoti įkeistą daiktą bei juo disponuoti, nors CK 4.170 straipsnio 3 dalis šias teises riboja nuostata, ginančia kreditoriaus

teises. Tiesa, reikalavimas, kad turi būti atsižvelgta į kreditoriaus teises, yra daugiau įstatymų leidėjo reveransas kreditoriui nei veiksminga nuostata. Daikto įkeitimas hipoteka netrukdo perleisti jo kito asmens nuosavybėn (CK 4.171 str. 9 d.). Hipotekos kreditoriaus reikalavimas tenkinamas įstatymų nustatyta tvarka pardavus daiktą iš viešųjų varžytynių arba suteikiant kreditoriui teisę administruoti daiktą (CK 4.192 str.). Kreditorius turi teisę iš gautų pinigų gauti savo reikalavimo patenkinimą. Ši teisė įeina į disponavimo turinį. Perdavimas administruoti suteikia teisę disponuoti svetimu daiktu, laikantis įstatymo nustatytų apribojimų.

Disponavimo teisės turinio dalies perdavimas akivaizdus ir kai įkeičiamas kilnojamas daiktas. Tokiu atveju kreditoriaus teisė realizuojama jam pačiam parduodant įkeistą daiktą, perduodant jį bendru susitarimu kreditoriaus nuosavybėn arba nesusitarus – aukcione (CK 4.219 str. 5 d.).

Nepaisant to, kad nepaneigiamas nuosavybės teisės turinio dalies perdavimas įkaito turėtojui, daryti išvadą, kad įkeitimas yra daiktinė teisė, negalima. Prievoliniuose santykiuose, pavyzdžiui, panaudos, nuomos, taip pat perduodama dalis savininko teisių, tačiau mes jų nelaikome daiktiniais. Paneigiant prievolinę įkeitimo prigimtį įkeitimo kaip daiktinės teisės šalininkams būtina atsakyti ir į klausimą, kodėl turtinės teisės nėra nuosavybės objektas, kai tuo tarpu jos gali būti įkeičiamos. Turtinių teisių įkeitimas turi ir daiktinės teisės požymį. CK 4.207 str. įtvirtinta daiktinės teisės savybė, kad įkeistojo daikto nuosavybės teisei perėjus iš įkaito davėjo kitam asmeniui, įkeitimo teisė lieka galioti, kai įkeitimo objektas buvo perduotas įkaito turėtojui arba kai įkeitimo lakštas buvo įregistruotas hipotekos registre, jeigu įstatymai nenustato kitaip, taikoma ir tais atvejais, kai įkeitimo objektas yra turtinės teisės.

Beje, turtinių teisių įkeitimas aiškinant jo prigimtį įgauna dvejopą prasmę. Vieni autoriai (Vitrenskis), kaip jau buvo minėta, tokią aplinkybę pateikia kaip prievolinės įkeitimo prigimties įrodymą. Kiti, pavyzdžiui, Dernburgas, būdamas daiktinės koncepcijos šalininkas, *res incorporales* įkeitimą laikė ne įkeitimu, o įkeitimo teisės surogatu, sandoriu, sukeliančiu teisinius santykius, turinčius su įkeitimo teisiniais santykiais tik bendrą – ekonominį tikslą, bet ne teisinę prigimtį [7, p. 76–77]. Galimybę įkeisti prievolines teises neigė ir G. Šeršėnevičius, teigdamas, kad prievolės negali būti įkeitimo objektu, kadangi neduoda daiktinės teisės [8, p. 367]. Visi šie mokslininkai dalyko problemą panaudoja gana šališkai, savo ginamoms pozicijoms pagrįsti. Įvairiais laikais įvairiose doktrinos daiktų samprata buvo nevienoda¹. Lietuvos civilinės teisės doktrinoje išsakyta nuomonė, kad daiktai yra iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai [1, p. 27], buvo įtvirtinta ir CK 4.1 straipsnyje. Mūsų nuomone, tokia pozicija jau nebeatitinka laikmečio. CK nuosavybės teisės objektu pripažįsta ne tik daiktus, bet ir kitą turtą (CK 4.38 str.), nors pati nuosavybės teisė priskirta daiktinių teisių pošakiui.

Turtinės teisės gali būti įkeičiamos, tačiau ar dėl to galėtume daryti išvadą, kad egzistuoja dvi įkeitimo teisės: daiktinė – kai įkeičiami daiktai siaurąja prasme, ir prievolinė – kai įkeičiamos turtinės teisės? Tokia išvada būtų *ad absurdum*. Teisių įkeitimas nepanaikina pagrindinių tokio apsunkinimo požymių. Įkeistų teisių turėtojas turi pirmumo teisę prieš kitus kreditorius dėl įkeitimo dalyko. Apsunkinimas apima individualizuotas teises ir galioja nepaisant to, ar pasikeitė subjektas įkeistoje prievolėje. Dalykas neturi įtakos įkeitimo prigimčiai, o daiktinių požymių įtvirtinimas keičiant turtines teises gali būti išspręstas naudojant juridinę techniką, kaip tai ir buvo padaryta CK 4.207 straipsnyje.

Įkeitimo prigimties problemą lemia jo pagrindu atsiradusių teisinių santykių sudėtingumas. Santykis tarp įkaito turėtojo ir trečiųjų asmenų yra absoliutaus pobūdžio. Kreditoriaus teisė ginama nuo visų asmenų, kurie, suprantama, turi susilaikyti nuo šios teisės pažeidimo. Būtent šį požymį K. Pobedonoscevas laiko būdingu daiktinėms teisėms, todėl ir įkeitimas priskiriamas prie daiktinių teisių [4, p. 582]. Tokiai nuomonei pritariame, tačiau naujausioms įkeitimo formoms tai nėra aksioma. CK nesuteikia hipotekos kreditoriui tokių teisių gintis prieš trečiuosius asmenis, kokias turi kilnojamojo daikto ar turtinių teisių įkaito turėtojas (CK 4.215

¹ Dar Gajus savo Institucijose daiktus skirstė į *res corporales* (kūniškieji daiktai) ir *res incorporales* (nekūniškieji daiktai – reikalavimo teisės). Galiojančiose teisinėse sistemose šis klausimas sprendžiamas skirtingai. Pavyzdžiui, Vokietijos BGB daiktais pripažįsta tik kūniškuosius dalykus (§ 90), o Austrijos AGBG viską, ką asmuo gali atskirti, ir ką galima naudoti žmonėms, yra daiktas teisine prasme (§ 285).

str.). Hipotekos kreditoriaus teisės ginamos prievolinėmis priemonėmis. Pavyzdžiui, CK 4.196 straipsnis nustato, kad tuo atveju, jei įkeisto daikto vertė sumažėjo, o skolininkas neįvykdė įsipareigojimo dalies, kuria sumažėjo daikto vertė, kai šios įsipareigojimo dalies nepadengė gauta draudimo suma, hipotekos kreditorius turi teisę reikalauti patenkinti hipoteka apsaugotą reikalavimą prieš terminą ta pačia tvarka kaip ir suėjus skolos grąžinimo terminui.

Su trečiaisiais asmenimis susijęs ir kitas daiktinių teisių požymis – sekimas. Tačiau šio požymio neturi prekių atsargų, esančių apyvartoje¹, įkeitimas. Kai įkeistos prekės parduodamos įkaito davėjui vykdamas jo steigimo dokumentuose nustatytą veiklą, prekių įkeitimas išnyksta (CK 4.202 str.). Taigi ir sekimas nėra absoliučiai būdingas įkeitimui, nors CK 4.207 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, kad įkeistojo daikto nuosavybės teisei perėjus iš įkaito davėjo kitam asmeniui, įkeitimo teisė lieka galioti, ir kai įkeitimo objektas buvo perduotas įkaito turėtojui, galima vertinti kaip akivaizdų daiktinės teisės požymį.

Įkeitimo teisė atsiranda daikto savininkui įregistravus hipoteką ar įkeitimą vienašaliu pareiškimu. Toks teisinis režimas gali būti paaiškinamas tik iš daiktinės teisės pozicijų.

Tik daiktine įkeitimo prigimtimi galima paaiškinti ir tai, kad užtikrindamas svetimos prievolės įvykdymą įkeisto daikto savininkas atsako tik daiktu (CK 4.195 str.), priverstinis daikto realizavimas išlaisvina jį nuo visų hipotekų ir įkeitimų (CK 4.197 str. 1 d. ir 4.224 str. 2 d.), įkeitimo teisė pasibaigia žuvus įkeistam daiktui (CK 4.224 str. 1 d. 2 p.).

Daiktinės įkeitimo koncepcijos šalininkams papildomą argumentą suteikia ir tai, kad įkeitimo santykyje nėra skolininko. Jeigu pritaršime V. Chvostovui, teigiančiam, kad skolininku yra daikto savininkas [10, p. 224], tai teks atsakyti ir į klausimą, kodėl keičiantis tokiam skolininkui, t.y. keičiantis daikto savininkui, nesilaikoma skolos perkėlimo taisyklių. Įstatymas įtvirtina prezumpciją, kad įkeistas daiktas perleidžiamas kitam savininkui neatsižvelgiant į kreditoriaus valią. Tokia taisyklė gali būti paaiškinama tik tuo, kad kreditoriaus interesas glūdi ne asmenyje, o daikte.

Nepaisant gausybės įkeitimo kaip daiktinės teisės požymių, negalima pamiršti ir tokių, kurie rodo prievolinę įkeitimo prigimtį:

- 1) įkeitimo objektu gali būti tik tie daiktai, kurie gali būti parduoti varžytynėse (CK 4.171 str. 1 d., 4.201 str. 2 d.);
- 2) įkeitimas apima ir įkeisto daikto draudimo atlyginimą (CK 4.171 str. 5 d., 4.205 str. 3 d.);
- 3) įvykdęs svetimo daikto hipoteka apsaugotą skolinį įsipareigojimą įkeisto daikto savininkas įgyja į skolininką atgręžtinio reikalavimo teisę dėl sumokėtos sumos (4.195 str.);
- 4) jeigu nepakanka įkeisto daikto vertės reikalavimui tenkinti, kreditorius turi teisę nu-

¹ Teisinėje literatūroje vartojama ir sąvoka „gamyboje ir apyvartoje esančių prekių įkeitimas“. Kilnojamojo turto įkeitimo įstatyme, o vėliau ir CK vartojama sąvoka „prekių atsargų, esančių apyvartoje, įkeitimas“ apima ir gamyboje, ir apyvartoje esančių prekių įkeitimą.

kreipti reikalavimo patenkinimą į kitą skolininko turtą bendra CPK nustatyta tvarka (CPK 426¹ str.)¹;

- 5) įkeitimas (hipoteka) baigiasi, kai sutampa hipotekos kreditorius ir įkeisto turto savininkas (CK 6.126 str. 8 d.).

Atskiro paaiškinimo reikalauja dar dvi teisinės nuostatos, kurios iš pirmo žvilgsnio gali būti įvardytos kaip prievolinę prigimtį patvirtinantys įkeitimo požymiai. Turime galvoje įstatymo leidžiamą apyvartoje esančių prekių įkeitimą bei individualiais požymiais apibrėžto įkeitimo objekto pakeitimą. CK 4.202 straipsnyje nustatyta, kad įkaito davėjas, įkeitęs apyvartoje esančias prekių atsargas, turi teisę keisti įkeistų prekių atsargų sudėtį ir formą, tik turi nemažėti bendra jų vertė. Kai įkeistos prekės parduodamos, prekių įkeitimas išnyksta, o įkaito davėjo įgytos naujos prekių atsargos tampa įkeitimo objektu. CK 4.203 straipsnyje nurodyta, kad įkaito davėjas įkaito turėtojui (turėtojams) sutikus gali pakeisti individualiais požymiais apibūdintą daiktą, kuris yra įkeitimo objektas, kitu dar nė karto neįkeistu daiktu.

Teisinėje literatūroje apyvartoje esančių prekių įkeitimas nurodomas kaip nepaaiškinamas iš daiktinės teisės pozicijų [3, p. 8]. Tokiai nuomonei galima pritarti. Remiantis Hipotekos ir kilnojamojo turto įkeitimo lakštų pildymo instrukcijos [9] 33.2.8. punktu įkeičiant prekių atsargas kilnojamojo turto įkeitimo lakšte nurodoma prekių rūšis, laikymo vieta, kiekis ir bendra vertė. Tais atvejais, kai pagal CK 4.202 straipsnį įkeičiamos esančios apyvartoje prekių atsargos (prekės, žaliavos, pusgaminiai, pagaminta produkcija), nurodyti prekių atsargų sudėtį ir kiekį pagal atskiras rūšis nereikia. Įkeitimo objektas apibrėžiamas rūšiniais požymiais ir pasikeitimai objekto viduje neturi būti vertinami kaip objekto pasikeitimai. Tačiau prekių atsargų įkeitimas neturi kito daiktinėms teisėms būdingo sekimo požymio. Prekių apsunkinimas išnyksta, kai jos parduodamos naujam savininkui.

CK 4.203 straipsnis nustato, kad įkaito davėjas įkaito turėtojui (turėtojams) sutikus gali pakeisti individualiais požymiais apibūdintą daiktą, kuris yra įkeitimo objektas, kitu dar nė karto neįkeistu daiktu. Tokiu atveju pirmesnio daikto įkeitimas panaikinamas po to, kai įforminamas naujo daikto įkeitimas. Tokia nuostata, leidžianti išlikti įkeitimo teisei, negali būti paaiškinama iš įkeitimo kaip daiktinės teisės pozicijų. Kaip, beje, negali būti paaiškinama ir iš prievolinės teisės pozicijų. Prievolės dalyko pakeitimas reikštų novaciją, taigi prievolės pasibaigimą. Techniškai tokį pakeitimą galima atlikti ir fiksuoti, tačiau teisine prasme pirmasis įkeitimo santykis nutrūksta, o naujasis – atsiranda. Todėl individualiais požymiais apibrėžto daikto pakeitimas reiškia ne ką kitą, o naują įkeitimą.

Belieka tik pritarti Vokietijos teisininkui V. Minke, kad įkeitimo teisė neatitinka priimtose subjektinių teisių klasifikacijos [11, p. 12]. Hipotekos ar įkeitimo priskyrimas daiktinėms teisėms Lietuvos civilinės teisės sistemoje gali būti vertinamas kaip sąlyginis, nereiškiantis absoliučiai daiktinės šių institutų prigimties.

Išvados

Dvi įkeitimo formos – hipoteka ir kilnojamųjų daiktų bei turtinių teisių įkeitimas Lietuvos civilinės teisės sistemoje priskiriami daiktinėms teisėms. Autoriaus nuomone, abi jos turi ir daiktinių, ir prievolinių teisių požymių. Būtent dvejopa įkeitimo prigimtis neleidžia laikyti hipotekos ir kilnojamųjų daiktų bei turtinių teisių įkeitimo griežtai daiktinėmis teisėmis.

LITERATŪRA

¹ Ši taisyklė neatitinka CK 4.193 str. nuostatos, kad pardavus įkeistą daiktą varžytynėse ir gavus mažesnę sumą, nei priklauso kreditoriui, šis turi teisę reikalauti išieškoti iš kito skolininko turto bendra įstatymų nustatyta tvarka, o tai reikštų likusio kreditoriaus reikalavimo tenkinimą ieškininės teisenos tvarka, o tai būtų hipotekos daiktinės prigimties požymiu. Būtina patikslinti, kad tokia išvada darytina tik vertinant mūsų norminius teisės aktus, tačiau ji nebūtų tinkama, pvz., Vokietijos ar Rusijos nekilnojamojo turto įkeitimui.

1. **Taminskas A.** Nuosavybės teisinių santykių pertvarkymo problemos Lietuvos Respublikoje. Socialinių mokslų daktaro laipsnio disertacija. – Vilnius. 1993.
2. **Брагинский М. И., Витрянский В. В.** Договорное право. Общие положения. – Москва, 1998. Autoriai savo argumentus grindžia įstatymo (СК) normomis, kurios turi bendrų požymių ir su Lietuvos СК.
3. **Вишневский А. А.** Залоговое право: учебное и практическое пособие. – Москва, 1995.
4. **Победоносцев К.** Курс гражданского права. Часть 1. – Санкт Петербург, 1896.
5. **Саватье Р.** Теория обязательств. – Москва, 1972.
6. **Кассо Л. А.** Понятие о залоге в современном праве. – Москва, 1999.
7. **Струкгов Б.** О залоге прав. – Москва, 1890.
8. **Шершеневич Г.** Учебник русского гражданского права. – Москва–Казань, 1910.
9. **Lietuvos Respublikos** teisingumo ministro 2001 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. 118 // Valstybės žinios. 2001. Nr. 55–1972.
10. **Хвостов В. М.** Система римского права. – Москва, 1996.
11. **Mincke W.** Die Akzessorietät des Pfandrechts: Eine Untersuchung zur Pfandrechtskonstruktion in Theorie und Gesetzgebung des 19. Jahrhunderts. – Berlin, 1987.

The Legal Nature of Pledge

Dr. Egidijus Baranauskas

Law University of Lithuania

SUMMARY

Civil law classifies individual rights in two ways: the right in rem and rights of obligations. The new Civil Code 2000 as compared to the old 1964 Code considers both forms of pledge i.e. mortgage and pledge of movable property and property rights as rights in rem. Does this choice of the legislature rest on any reasoned foundations? The author presents his own view on this question. He analyses the nature of pledge and gives a range of research opinions on this question. The author recognizes that what should be regarded as rights in rem or rights of obligation is treated differently in different countries, as the bulk of major obligations is aimed at establishing the right in rem, and bases his research on Lithuanian positive law.

The author follows the preponderant theoretical approach that the property right is the broadest in terms of its contents, whereas all the others rights, pledge included, may be evaluated as segmentation of the right of property and evaluates pledge form the point of view of property rights contents and object. Right in rem is an absolute right, therefore its features in pledge are discussed. The author has also distinguished those features of pledge, which show its nature in terms of obligations. Having analyzed the nature of legal nature, the author draws a conclusion of a twofold nature of the right of pledge. It bears features of the right in rem and rights of obligations.

